

Ο πύργος του Προσφόριου στην Ουρανούπολη

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Στα προπύλαια του Αγίου Όρους, προσκυνητές και επισκέπτες της Ουρανούπολης θαυμάζουν το επιβλητικό κτίσμα που δεσπόζει στο χώρο, τον περίφημο πύργο του Προσφόριου. Πρόκειται για ένα μνημείο μεσαιωνικής αρχιτεκτονικής με πολυκύμαντη ιστορία που έπαιξε ρόλο μέχρι πρόσφατα σε γεγονότα και καταστάσεις της περιοχής.

Στον πύργο κατοίκησαν πρόσφυγες κυρίως από την Προποντίδα μετά το 1922 αλλά και το αγγλικής-αυστραλιανής καταγωγής ζεύγος Lock το 1928, το οποίο παρείχε βοήθεια στους πρόσφυγες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και αργότερα τους σεισμοπαθείς του 1932, ενώ παράλληλα προέβη σε επισκευές του κτίσματος.

Ο πύργος πριν την αποκατάσταση πηγή: <http://www.10eba.gr>

Η ιστορία του πύργου ανάγεται στα βυζαντινά χρόνια. Βρισκόταν μαζί με άλλα κτίρια στο μετόχι *Προσφόριον*, του οποίου τον αρχικό πυρήνα κατείχε η αγιορείτικη μονή Βατοπεδίου ήδη κατά το 1018. Μέρος του μετοχιακού συγκροτήματος αποτελεί σήμερα το συγκρότημα του πύργου, και λίγο μακρύτερα το χαλκαδιό και το κολληγάδικο, ενώ τα λοιπά κτίρια κατεδαφίστηκαν.

Αναφέρεται για πρώτη φορά σε πηγές του 1344 αλλά εικάζεται ότι είναι παλαιότερος. Τον Μάιο του 1379 ο *δεσπότης* της Θεσσαλονίκης Ιωάννης Παλαιολόγος απήλλαξε τον πύργο από φορολογικές υποχρεώσεις κατά την παραμονή του εκεί. Σύμφωνα με την αρχαιολογική υπηρεσία, πρέπει να υπέστη σοβαρές ζημιές από το σεισμό του 1585 και να ακολούθησαν εκτεταμένες επισκευαστικές και ανακατασκευαστικές εργασίες, από τις οποίες προέκυψε η σημερινή μορφή του.

Το εσωτερικό του πύργου πριν την αποκατάσταση

Το αναστηλωμένο μνημείο από την 10η Βυζαντινή Εφορεία, λειτουργεί σήμερα ως εκθεσιακό κέντρο για τις αρχαιότητες της χριστιανικής περιόδου της Χαλκιδικής. Το πρώτο έκθεμα για τον επισκέπτη είναι το ίδιο το μνημείο. Οι εργασίες αποκατάστασης ανέδειξαν τις κύριες ιστορικές φάσεις κατασκευής του οι οποίες διακρίνονται:

α) Στον **βυζαντινό πύργο** στον οποίο ανήκει όλο το κάτω μέρος του πέτρινου φορέα, εκτός των δύο τελευταίων ορόφων. Η τυπολογία και ο τρόπος κατασκευής του θα μπορούσαν να τον κατατάξουν ανάμεσα στα λίγα γνωστά παραδείγματα του 11ου-12ου αιώνα.

β) Οι δύο τελευταίοι όροφοι, καθώς και ένας ακόμη που χάθηκε (ή τουλάχιστον ένας όροφος επάλξεων), χρονολογούνται στην **Τουρκοκρατία**, πιθανότατα μετά το σεισμό του 1585.

γ) Ολόκληρο το ξύλινο εσωτερικό του πύργου, μαζί με τη σημερινή στέγη του, ανήκουν στην ανακατασκευή του **19ου αιώνα**, η οποία φαίνεται ότι ολοκληρώθηκε το 1862. Ακολούθησε η κατασκευή της εξωτερικής σκάρπας, δηλαδή του λοξού τοίχου αντιστήριξης.

Σήμερα, μετά τις πρόσφατες εργασίες αποκατάστασης, το εσωτερικό του πύργου

διατηρείται με τις αυθεντικές κατασκευές του 19ου αιώνα. Έξω από την ανατολική πλευρά του πύργου είναι προσκολλημένος ο μπαρμπακάς, δηλαδή ο οχυρός περίβολος, ο οποίος φαίνεται να είναι πρόσκτησμα της πρώιμης Τουρκοκρατίας με μεταγενέστερες επισκευές. Οι σημερινοί χώροι κατοικίας και αποθηκών στο εσωτερικό του μπαρμπακά έγιναν στα μέσα του 19ου αιώνα. Βορειοδυτικά του πύργου βρίσκεται το κτίριο του αρσανά, κτισμένο το 1865, μαζί με τη χαμένη, σήμερα, αποβάθρα. Αποτελείται από τον ημιυπόγειο χώρο φύλαξης της μετοχιακής λέμβου, το αποθηκευτικό ημιανώγειο και το κατοικούμενο ανώγειο με το χαγιάτι του.

Ο πύργος στη σημερινή του μορφή

Στο εσωτερικό του μνημείου αναπτύσσεται έκθεση η οποία περιλαμβάνει τις εξής θεματικές:

- α) Προχριστιανική Χαλκιδική
- β) Χριστιανική Χαλκιδική
- γ) Ουρανούπολη
- δ) Ζεύγος Loch

ε) Άγιον Όρος

Να επισημάνουμε ότι στην έκθεση βρίσκονται σημαντικά ευρήματα της **Μονής Ζυγού**. Η έκθεση λειτουργεί σύμφωνα με το πρόγραμμα: Τετάρτη - Πέμπτη - Παρασκευή- Σάββατο, 12:00 - 16:00 μ.μ. και για την καλύτερη εξυπηρέτηση ομάδων επισκεπτών είναι χρήσιμη η προσυνεννόηση στα τηλ. 2377071389, 2310285163.

Πιστεύουμε ότι η θέση του πύργου, «μεταξύ ουρανού και γης», τον καθιστά ορόσημο και σύμβολο της περιοχής. Η σημερινή δε αξιοποίησή του με την τόσο σημαντική έκθεση δίνει την ευκαιρία σε επισκέπτες και τουρίστες να θαυμάσουν την υπερχιλιετή αγιορείτικη παράδοση και το πολιτισμικό υπόβαθρο του τόπου. Αγέρωχος και επιβλητικός ο πύργος της Ουρανούπολης, καλωσορίζει κάθε επισκέπτη και προσκυνητή του Αγίου Όρους.

(Το άρθρο συντάχθηκε με στοιχεία που ελήφθησαν από τη 10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων <http://www.10eba.gr>).

Βασίλειος Χάδος